

Дмитро Вікторович ГАЛКІН,

*кандидат юридичних наук, старший науковий співробітник,
доцент кафедри конституційного і міжнародного права
Харківського національного університету внутрішніх справ*

АНТИКОРУПЦІЙНЕ ЗАКОНОДАВСТВО В 1825–1855 РОКАХ

У період правління Миколи I було покладено край таким явищам, як фаворитизм і кумівство, поширеним під час палацових переворотів. Для боротьби з казнокрадством Микола I ввів ревізії, які проводилися у всіх державних установах та губерніях, включаючи армію. Однак, незважаючи на заходи, корупція продовжувала існувати. Не припинили її ані систематизація законодавства, ні створення першого кримінального кодексу – Уложення про покарання кримінальні та виправні (1845 р.).

Епоху правління Миколи I називають початком послідовної боротьби з корупцією [1, с. 432]. Микола I мав намір «розпеченим залізом» викоринити хабарництво. У 1826 р. засновано особливий комітет «для міркування законів до викоринення лихоманства і лиходавства», який мав досліджувати причини існування корупції та запропонувати способи її викоринення.

У період правління Миколи I видано такі нормативні акти, спрямовані на боротьбу з корупцією: Статут про цивільну службу 1832; Звід законів про судочинство зі злочинів 1832; Наказ цивільним губернаторам 1837; Уложення про покарання кримінальні та виправні 1845 р. Основним документом, спрямованим на боротьбу з корупцією в аналізований період, було Уложення покарання кримінальних виправних. Уложення визначало види лихоїмства (як виду хабарництва), покарання за лихоїмство та особливості його визначення. У Уложенні дано визначення терміну «хабарництво», визначено склади посадових злочинів [2, с. 288].

Наказом було здійснено законодавче закріплення та делегування губернаторам прав щодо здійснення нагляду за лихоїмцями та лиходіями [3, с. 324].

Ефективність законодавства Миколи I щодо боротьби з корупцією викликає суперечливі оцінки. Системний підхід до боротьби з корупцією у період з 1846 р. по 1849 р. відрізняв високий рівень гнучкості правової політики, що дозволило знизити кількість підсудних за корупцію в 2,5-3 рази, проте незважаючи на прийняття Уложення, ситуація докорінно не змінилася, оскільки посадові правопорушення на той час укоренилися у системі державної цивільної служби.

Звід законів та Уложення значно модифікували законодавство щодо корупції, але встановлені положення більшою мірою не застосовувалися

на практиці. Місцева адміністрація спокійно ставилася до посадових зловживань чиновників і, як правило, не вживала суворих заходів щодо хабарників. В результаті, з одного боку було досягнуто значного прогресу в удосконаленні законодавчої бази, що, безсумнівно, вирішувало певні проблеми, а з іншого боку, за період, що розглядається, значно зросла чисельність чиновницького апарату.

Більшість чиновників існували лише за рахунок хабарів. Незважаючи на видання законів та вдосконалення законодавства загалом, рівень корупції в епоху правління Миколи I лише збільшився.

Список бібліографічних посилань

1. Чистяков О. И. Российское законодательство X–XX веков в 9 т. Том 6. Законодательство первой половины XIX века. М.: Юрид. лит., 1988. 432 с.
2. Зайончковский П. А. Правительственный аппарат самодержавной России в XIX веке. М.: Мысль, 1978. 288 с.
3. Кодан С. В. Юридическая политика Российского государства в 1800-1850-е гг.: деятели, идеи, институты. Екатеринбург, 2005. 324 с.

Одержано 19.11.2021